

ORIGINAL ARTICLE

Analyzing the speech acts of votes in women's divorce cases from the perspective of pragmatics: a study within the framework of Forensic linguistics

Maryam Ghorbani¹, Reza Rezaei^{*2}, Mozghan Hooshmand³

1. M.A. in General Linguistics- Faculty of Humanities- Department of English Language and Literature, Yasuoj University, Kohgilouyeh and Boyer Ahmad, Iran.

2. Assistant Professor of Linguistics, Faculty of Humanities, Department of English Language and Literature, Yasuoj University, Kohgilouyeh and Boyer Ahmad, Iran.

3. Assistant Professor of Linguistics, Faculty of Humanities, Department of English Language and Literature- Yasuoj University, Kohgilouyeh and Boyer Ahmad, Iran.

Correspondence:

Reza Rezaei

Email: reza.rezaei1@yu.ac.ir

Received: 23/Apr/2025

Revised: 10/May/2025

Accepted: 09/July/2025

How to cite:

Ghorbani, M.; Rezaei, R.; Hooshmand, M. (2026). Analyzing the speech acts of votes in women's divorce cases from the perspective of pragmatics: a study within the framework of Forensic linguistics, *Journal of Sociolinguistics*, 9 (33), 1-16. (DOI: [10.30473/il.2025.74376.1685](https://doi.org/10.30473/il.2025.74376.1685))

ABSTRACT

From the perspective of pragmatics and discourse analysis, this research examines the speech acts of legal opinions. In legal linguistics, a subfield of applied linguistics, Austin's (1962) and Searle's (1969) theory of speech acts are among the concepts that deal with the fields of discourse analysis and pragmatics. Searle divides speech acts into five types: declarative, directive, expressive, representative, and commissive. The present study aimed to investigate the types of speech acts and their frequency in divorce case judgments based on Searle's classification. The present research was conducted using a descriptive-analytical and corpus-based method. The data were randomly collected in the form of 50 judgments from the National Judicial Decisions System. The research corpus includes 1364 speech acts extracted from the text of these judgments. Then, the types of speech acts and their frequencies were identified and analyzed based on specific principles. The findings showed that the highest frequency belonged to representative speech acts with 38%, and declarative and directive speech acts were used with an almost equal frequency of 27%. The findings also indicated that the judge – who is the author of these texts – in court and judicial authorities, based on evidence, documents, and their knowledge, issues verdicts and is always in a position where they confirm their opinion with representative and declarative acts and persuade their audience to take action with directive acts.

KEYWORDS

Discourse analysis, Speech acts, Divorce cases, pragmatics, Forensic linguistics, Searl.

Introduction

The use of language, from various perspectives, is considered a natural phenomenon and largely outside conscious oversight. However, there are dimensions of language use where humans can intervene and make decisions (Jalali, 2019). Therefore, according to Cook's (2003) definition, Applied Linguistics is a science that deals with the relationship between linguistic knowledge and decision-making in the real world (the real lives of speakers). Forensic Linguistics, as a branch of applied linguistics, entered linguistic studies in Europe in the 1980s. However, it was formally established in the 1990s with the creation of an international academic and scientific organization called the "International Association of Forensic Linguists" (Shay, 2003). As its name suggests, forensic linguistics is a branch of interdisciplinary knowledge that combines the two academic fields of linguistics and law. In this linguistic combination, the science of law hosts linguistics, utilizing its teachings and concepts to solve problems relevant to judicial determination, fact-finding, and upholding people's rights (Svartvic, 1967; Marmor, 2014 & McMenamin, 2002). The science of linguistics, which is the scientific study of language itself, and is discussed within the main fields of phonetics and phonology, morphology, syntax, semantics, discourse analysis, and pragmatics (Aghagolzadeh, 2011: 215-225), has found its way into the science of law and examines linguistic levels within it. Several issues and concepts are examined in the two fields of discourse analysis and pragmatics, one of which is the theory of speech acts. This theory was first proposed by Austin (1962), a philosopher of the Oxford school. In essence, this theory challenged three principles in semantics that formed the basis of the views of philosophers known as logical positivists. These three principles are:

- Declarative sentences are the primary type of sentences in a language.
- The primary function of language is informational.
- The truth or falsity of utterances can be determined (as cited by Safavi, 2011: 173).

Austin (1962) believed that declarative sentences are not the primary type of sentences, the main use of language is not informational, and the truth or falsity of all utterances cannot be determined. He also stated that sentences that refer to an action are called performative utterances. He argued that in some sentences, the action is expressed through the verb, and in performative utterances, the issue is not about truth or falsity, but rather about the action that such sentences can perform. According to him, the production of a speech act requires a speaker who produces such an utterance. He called this act a **locutionary act**. He referred to the speaker's intention behind this speech act as an **illocutionary act** (intended), and the listener's reaction to this type of act as a **perlocutionary act** (effect). Among other philosophers and linguists who have examined the nature of speech acts, Searle (1969) can be mentioned. He divided these utterances into five categories: declaratives, assertives, directives, commissives, and expressives.

Based on a specific methodology and theoretical framework, and relying on the analysis of opinions and documentation from women's divorce cases, the present study seeks to answer the following questions:

- What are the types of speech acts in the written text of women's divorce case rulings based on Austin's and Searle's theory of speech acts?
- What is the frequency of use of different types of speech acts in legal discourse depending on the written text?

Research Methodology

This research is **fundamental-theoretical** and **corpus-based**, conducted using a **qualitative method**. To collect data, the authors accessed the "National Judicial Opinions System" website, which serves as a comprehensive online corpus of judicial case opinions. They **randomly selected 50 divorce case opinions**. According to Article 1133 of the Civil Code, a man can apply to the court for a divorce from his wife, subject to the conditions mentioned in this article.

It's worth noting that these opinions were issued by the **Supreme Court between 2007 and 2015**.

Subsequently, drawing upon **Searle's theory of speech acts (1969)**, all speech acts present in the written text of these opinions were **manually extracted** by the authors, resulting in a small corpus. It's important to mention that given the detailed information required to answer the questions surrounding the topic, the **manual search method was the most suitable approach**. The action propositions were then **categorized and analyzed based on Searle's five types of speech acts**. The authors used a combination of **lexical, sentence structure, and contextual methods** to identify the different types of speech acts in this research.

Findings:

This research analyzes **speech acts in judicial case opinions**, specifically in **women's divorce cases**, based on **Searle's (1969) fivefold classification**. For this purpose, it examines the types and frequency of speech acts found in judicial opinions according to Searle's categorization. Searle identified five types of speech acts: **declarative, directive, expressive, assertive, and commissive**.

Types of Speech Acts Examined:

- **Declarative Speech Acts:** These acts involve the speaker's (e.g., the judge's) opinion regarding the validity of a matter or a new state in the world outside of language, such as "reversal of a verdict" or "rejection of an appeal."
- **Directive Speech Acts:** These acts express the speaker's wishes and desires to encourage the listener to perform or refrain from performing an action, such as "referring for review" or "transferring a case."
- **Expressive Speech Acts:** These acts show the speaker's psychological and emotional state, including "having doubts," "gaining certainty," or "the objection not being justified."
- **Assertive Speech Acts:** In these acts, the speaker describes a situation or expresses their opinion on the truth or falsity of a proposition, such as "upholding a judgment" or "confirming the revocability of a divorce."
- **Commissive Speech Acts:** In these acts, the speaker commits to performing an action in the future, such as "reviewing a case" or "a ruling being valid." Based on the findings of this research, **assertive speech acts** were the most frequently used in judicial opinions, accounting for **38%**. Following closely, **declarative and directive speech acts** each constituted **27%**, placing them in second. **Expressive speech acts** with **6%** and **commissive speech acts** with **2%** had the lowest frequencies. The total number of speech acts examined was **1364**.

Results and Discussion

This research is an applied study of **speech acts in legal texts**. Since this research was conducted within the framework of **legal linguistics** and with an **applied approach**, the speech acts found in written verdicts related to cases of women seeking divorce were extracted and categorized based on **Searle's five-fold classification of speech acts (1969)**. The aim of this research is to determine the types of speech acts present in these verdicts based on Searle's theory, examine the frequency of each of these acts, and how their frequency is distributed in the written text.

The **producer of speech acts in written texts is the author**. In this research, the author of the written legal verdicts is the **judge**. In a legal context, a judge is an individual who, in judicial bodies and courts, issues verdicts based on documentation, evidence, and their own knowledge. The **audience or listeners** of these verdicts are the parties to the case, including the defendant and plaintiff, their lawyers, and, if present, the parties' witnesses.

Furthermore, from the findings and their analysis, it is argued, in light of Searle's view (1969), that the "**issuance of a verdict by the judge**" is a type of speech act where the judge, in their capacity as an individual with the authority and power to issue a verdict, declares the final ruling using **declarative and assertive acts** (from Searle's perspective). The judge also comments on the validity of the case's documentation using an **assertive act**. Continuing this process, they use a **directive speech act** to persuade the parties to accept the verdict. Therefore, each of the **declarative, interrogative, and imperative structures** has been used in its proper place and with a function consistent with its structure.

On the other hand, from Searle's perspective (1969), the **highest frequency belongs to the assertive act with 38%. Declarative and directive acts each had a frequency of 27%**, being used almost equally. **Expressive speech acts with 6% and commissive acts with 2%** had the lowest frequencies. A comparison of the results obtained from the current research with similar studies in other contexts indicates the specific and unique corpus of the present research (cases of women seeking divorce), as opposed to general legal judgment texts. This is while the findings align with some of the current research in the literature. On the other hand, given the importance and decisiveness of the verdict issued by the judge and the contextual requirements of legal discourse, the frequency of expressive and other speech acts is undoubtedly low.

Keywords

Discourse analysis, Speech acts, Divorce cases, pragmatics, Forensic linguistics, Searl.

«مقاله پژوهشی»

تحلیل کنش‌های گفتاری آرای پرونده‌های زنان متقاضی طلاق از منظر کاربردشناسی: مطالعه‌ای در چارچوب زبان‌شناسی حقوقی

مریم قربانی^۱، رضا رضایی^{۲*}، مژگان هوشمند^۳ iD

چکیده

پژوهش حاضر از منظر کاربردشناسی و تحلیل گفتمان به بررسی کنش‌های گفتاری آرای حقوقی پرداخته است. در زبان‌شناسی حقوقی که از زیرمجموعه‌ای از زبان‌شناسی کاربردی است نظریه کنش‌های گفتاری آستین (۱۹۶۲) و سرل (۱۹۶۹) از جمله مفاهیمی هستند که با حوزه‌های تحلیل گفتمان و کاربردشناسی سروکار دارد. سرل کنش‌های گفتاری را به پنج نوع اعلامی، ترغیبی، عاطفی، اظهاری و تعهدی تقسیم کرده است. هدف پژوهش حاضر بررسی انواع کنش‌های گفتاری و همچنین میزان بسامد آن‌ها در آرای پرونده‌های طلاق طبق این تقسیم‌بندی سرل بود. پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی و پیکره محور صورت گرفته است. داده‌ها به‌طور تصادفی در قالب ۵۰ رأی از سامانه ملی آرای قضایی جمع‌آوری شده‌اند. پیکره پژوهش شامل ۱۳۶۴ کنش گفتاری است که از متن این آراء استخراج شده است. سپس انواع کنش‌های گفتاری و بسامدشان بر اساس مبانی مشخص و تحلیل شده‌اند. یافته‌ها نشان داد بیشترین بسامد مربوط به کنش اظهاری با ۲۸٪ بوده و کنش‌های اعلامی و ترغیبی با ۲۷٪ بسامد تقریباً یکسان به کار رفته‌اند. همچنین یافته‌ها نشان داد که قاضی که نویسنده این متون است- در دادگاه و مراجع قضایی- با توجه به شواهد، اسناد و مدارک و علم خود اقدام به صدور رأی می‌کند و همواره در جایگاهی است که با کنش‌های اظهاری و اعلامی بر نظر خود صحنه گذاشته و مخاطب خود را به انجام کاری ترغیب می‌کند.

واژه‌های کلیدی

تحلیل گفتمان، زبان‌شناسی حقوقی، کاربردشناسی، کنش‌های گفتاری، پرونده‌های طلاق.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه یاسوج، کهگیلویه و بویراحمد، ایران.
۲. استادیار زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه یاسوج، کهگیلویه و بویراحمد، ایران.
۳. استادیار زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه یاسوج، کهگیلویه و بویراحمد، ایران.

نویسنده مسئول:

رضا رضایی

رایانامه: reza.rezaei@yu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۸

استناد به این مقاله:

قربانی، مریم؛ رضایی، رضا؛ و هوشمند، مژگان (۱۴۰۵). تحلیل کنش‌های گفتاری آرای پرونده‌های زنان متقاضی طلاق از منظر کاربردشناسی: مطالعه‌ای در چارچوب زبان‌شناسی حقوقی، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۹ (۳۳)، ۱-۱۶.

(DOI: [10.30473/il.2025.74376.1685](https://doi.org/10.30473/il.2025.74376.1685))

مقدمه

کاربرد زبان از جهات گوناگون، پدیده‌ای طبیعی و خارج از نظارت آگاهانه به شمار می‌رود. با این وجود، ابعادی از کاربرد زبان وجود دارند که انسان با دخالت در آن‌ها می‌تواند درباره‌شان تصمیماتی اتخاذ کند (جلالی، ۱۳۹۸). از این رو، طبق تعریف کوک (۲۰۰۳)، زبان‌شناسی کاربردی علمی است که به رابطه دانش زبانی با تصمیم‌گیری در جهان واقعی (زندگی واقعی سخنوران) می‌پردازد.

زبان‌شناسی حقوقی، به عنوان شاخه‌ای از زبان‌شناسی کاربردی، در دهه ۱۹۸۰ میلادی در اروپا وارد مطالعات زبان‌شناسی شد؛ اما از دهه ۱۹۹۰ به طور رسمی، سازمانی بین‌المللی علمی و دانشگاهی با عنوان «سازمان علمی و دانشگاهی بین‌المللی زبان‌شناسی حقوقی» تأسیس و آغاز به کار کرد (شای، ۲۰۰۳). همان‌طور که از عنوان آن پیداست، زبان‌شناسی حقوقی شاخه‌ای از دانش بینارشته‌ای است که دو رشته دانشگاهی زبان‌شناسی و حقوق را در هم می‌آمیزد. در این ترکیب زبانی، علم حقوق میزبان زبان‌شناسی است و از آموزه‌ها و مفاهیم آن برای حل مسائلی بهره می‌برد که در تشخیص قضایی، کشف حقایق و استیفای حقوق مردم کاربرد دارند (Svartvic, 1967; Marmor, 2014 & McMenamin, 2002). McMenamin (2002)، علم زبان‌شناسی، که خود مطالعه علمی زبان است و در قالب حوزه‌های اصلی آواشناسی و واج‌شناسی، ساخت‌واژه (صرف)، نحو، معنی‌شناسی، تحلیل گفتمان و کاربردشناسی مطرح و بررسی می‌شود (آفاگل‌زاده، ۱۳۹۰: ۲۱۵-۲۲۵)، به علم حقوق راه یافته و به بررسی سطوح زبانی در آن می‌پردازد.

مسائل و مفاهیم متعددی در دو حوزه تحلیل گفتمان و کاربردشناسی بررسی می‌شوند که یکی از آن‌ها، نظریه کنش‌های گفتاری است. این نظریه نخستین بار از سوی جان لانگشاو آستین (۱۹۶۲)، فیلسوف مکتب آکسفورد، مطرح گردید. در حقیقت، این نظریه مخالفتی بود با سه اصل در معنی‌شناسی که مبنای دیدگاه فیلسوفانی به نام منطقیون اثبات‌گرا بود. این سه اصل عبارتند از:

۱. جملات خبری گونه اصلی جملات زبان هستند.
۲. کاربرد اصلی زبان، کاربرد اطلاعی است.
۳. صدق و کذب معنی پاره‌گفت‌ها را می‌توان تعیین کرد (به نقل از صفوی، ۱۳۹۰: ۱۷۳).

آستین (۱۹۶۲) معتقد بود که جملات خبری گونه اصلی جملات زبان نیستند، کاربرد اصلی زبان اطلاعی نیست و

صدق و کذب تمام پاره‌گفت‌ها قابل تعیین نیست. وی همچنین اظهار می‌کند جملاتی که به نوعی کنش یا عمل اشاره دارند، پاره‌گفتارهای بیانی نامیده می‌شوند. او معتقد است که در برخی جملات، عمل از طریق فعل جمله بیان می‌شود و در پاره‌گفتارهای بیانی بحث بر سر صدق یا کذب نیست؛ بلکه کاری مطرح است که چنین جملاتی می‌توانند انجام دهند. به اعتقاد وی، تولید یک کنش گفتاری مستلزم وجود گوینده‌ای است که چنین پاره‌گفتی را تولید کند. وی این کنش را کنش بیانی می‌نامد. منظور گوینده از این کنش گفتاری را کنش غیربیانی (منظوری) می‌نامد و واکنش مخاطب نسبت به این نوع کنش را کنش پس‌بیانی (تأثیری) می‌نامد. از دیگر فیلسوفان و زبان‌شناسانی که به بررسی ماهیت کنش‌های گفتاری پرداخته‌اند، می‌توان به سرل (۱۹۶۹) اشاره کرد. وی این پاره‌گفت‌ها را به پنج دسته کنش‌های اعلامی، اظهاری، ترغیبی، تعهدی و عاطفی تقسیم نمود.

پژوهش حاضر، با تکیه بر روش‌شناسی و چارچوب نظری مشخص، و بر مبنای تحلیل آراء و مستندات پرونده‌های طلاق زنان، در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

۱. انواع کنش‌های گفتاری در متن نوشتاری آراء پرونده‌های طلاق زنان بر اساس نظریه کنش‌های گفتاری آستین و سرل کدامند؟
۲. بسامد کاربرد انواع کنش‌های گفتاری موجود در گفتمان حقوقی بسته به متن نوشتاری چگونه است؟

پیشینه پژوهش

مسئله کنش‌های گفتاری، از مباحث پر دامنه حوزه‌های گوناگون دانش زبان‌شناسی به شمار می‌رود. منتقدان ادبی با بهره‌گیری از این نظریه، ظرافت‌های ادبی را تبیین نموده و به درکی نو از ماهیت گونه‌های ادبی دست یافته‌اند (Levinson, 1983: 226). بررسی اجمالی پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که اغلب مطالعات اخیر در زمینه کنش گفتار، با رویکرد تحلیل گفتمان و کاربردشناسی، در قالب پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری و در بافت‌های پرسامدی نظیر فرهنگی-اجتماعی، ادبی، سیاسی، دینی-مذهبی و حقوقی صورت گرفته است.

تراسبورگ (Trosborg, 1991) در مقاله خود با عنوان «اساسنامه‌ها و قراردادهای تحلیلی از کنش‌های گفتار حقوقی در زبان انگلیسی حقوق»، به زبان به‌کاررفته در کنش‌های

سطح خرد و کلان از دیدگاه کنش منظوری است. آن‌ها در ادامه چنین نتیجه‌گیری می‌کنند که در این پیکره، هر دادنامه حقوقی در سطح کلان گفتمان حقوقی، کنشی کاربردی-اعلامی را نمایان می‌سازد و مشتمل بر کنش‌های گفتاری متعددی است که غالب آن‌ها از نوع توصیفی و اعلامی هستند. شایان ذکر است که بسامد سایر کنش‌ها نسبت به این دو نوع کمتر است.

فرازنده‌پور (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل مشخصه‌های سبکی متون حقوقی و ارائه اصولی به منظور گسترش زبان ساده حقوقی در ایران» که در کتاب «مجموعه مقالات نخستین همایش ملی زبان‌شناسی حقوقی: تحلیل گفتمان حقوقی» چاپ شده، در تلاش برای ارائه اصولی جهت گسترش زبان ساده حقوقی بوده است. فرضیه این مقاله آن است که با رعایت اصول ساده‌نویسی می‌توان متون ساده و قابل درک برای عموم ارائه داد. نگارندگنا بر بررسی انواع دادنامه، متون حقوقی و وکالتنامه دریافته است که از منظر زبان‌شناسی، دشواری‌ها و پیچیدگی‌های متون حقوقی، ناشی از سبک خشک و خطابی و ساختار پیچیده آن است. همچنین با آگاهی از ویژگی‌های سبکی این متون می‌توان ضمن ارتقای دانش غیرحقوقدانان، دانشجویان و کارآموزان حوزه حقوق، آن‌ها را با سبک و سیاق این زبان آشنا نموده و با ترغیب متخصصان و حقوقدانان به بازنگری در برخی جنبه‌های سبکی آن، زمینه گسترش زبان ساده حقوقی را در ایران فراهم آورد.

لسانی و بریمانی (۱۳۹۲) با بهره‌گیری از چارچوب زبان‌شناسی حقوقی و بر مبنای اصل همکاری گرایس، گفتمان افراد حاضر در ۵۰ جلسه رسیدگی دادگاه‌های کیفری تهران را بررسی و تحلیل کرده‌اند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که در میان گروه‌های مختلف حاضر در دادگاه، متهمین در مقایسه با سایر گروه‌ها، اصول گرایس را بیشتر نقض می‌کنند. همچنین، با توجه به تفاوت معنادار میان زنان و مردان در رعایت این اصول، پژوهشگران بر این باورند که متغیر جنسیت در رعایت اصول گرایس نقش دارد.

بدخشان و همکاران (۱۳۹۴) معتقدند که تحلیل گفتمان و کاربردشناسی و توجه زبان‌شناسان به این حوزه‌ها، نقش بسزایی در درک صحیح گفتمان‌های حقوقی و تحلیل و بررسی آن‌ها در کشف جرم و جرم‌شناسی در محاکم قضایی و دادگاه‌ها ایفا می‌کند. آن‌ها با اشاره به رویکرد کاربردی زبان‌شناسی حقوقی و در چارچوب نظریه کنش‌های گفتاری

حقوقی در متون قراردادهای حقوقی انگلیسی می‌پردازد. موضوع اصلی پژوهش وی، کارکردهای قاعده‌مند کنش‌های امری و دستوری (با تأکید ویژه بر ایجاد الگوهای تحقق کارکردهای بلاغی) است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که زبان حقوقی به‌طور مشخص الگوهای قاعده‌مند متفاوتی از الگوهای منتخب در گفتمان روزمره انگلیسی برمی‌گزیند. ویژگی‌های این زبان در تبعیت از نهادهای قانونی و برحسب رسیدگی به شرایط کاربردشناختی-اجتماعی (اقتضایی) مورد نیاز، قابل تفسیر است.

صفی (۱۳۸۶) در پایان‌نامه خود با عنوان «ویژگی‌های کلامی جدل‌های میان زنان و مردان در دادگاه‌های خانواده شهر تهران با رویکرد زبان‌شناسی حقوقی»، متغیر جنسیت را که به عنوان یکی از عوامل اجتماعی مهم در ایجاد تنوع زبانی شناخته می‌شود، تحلیل کرده است. این پژوهشگران با استفاده از روش میدانی در ۴۲ جلسه رسیدگی دادگاهی که هر دوی خواهان و خوانده (زن و مرد) حضور داشتند، شرکت کردند. پس از بررسی پیکره زبانی حاصل از این جلسات، پژوهشگران چنین استدلال کردند که تفاوت‌های معناداری میان استفاده زنان و مردان در میزان به‌کارگیری تنوع بسامد واژگانی و اصطلاحات حقوقی وجود دارد؛ زیرا مردان از واژگان و اصطلاحات حقوقی، جملات پرسشی و گفتمان تحکم‌آمیزتری برخوردارند که نشان‌دهنده سبک کلامی قوی‌تر آن‌ها در مقایسه با زنان است.

رجب‌زاده و پهلوان‌نژاد (۱۳۸۹: ۳۹) در مقاله‌ای در چارچوب نظریه کنش‌های گفتاری ضمن بررسی و تحلیل متن زیارتنامه امام رضا(ع) به این نتیجه رسیده‌اند که کنش عاطفی در این متن بیشترین بسامد را دارد و این موضوع نشان‌دهنده ایجاد ارتباط عمیق احساسی-عاطفی میان گوینده و مخاطب است؛ گوینده در اینجا سعی دارد احساساتی مانند ارادت‌مندی، قدردانی و دوستی خود را در قالب متن با مخاطب در میان بگذارد. همچنین می‌توان از این پژوهش استنباط کرد که این نظریه در بررسی متون دینی-مذهبی نیز کارآمد است.

عسکری متین و رحیمی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای به بررسی نقش کنش‌های گفتار در بافت حقوقی پرداخته‌اند. داده‌های مورد بررسی در این پژوهش، پیکره‌ای شامل متن نوشتاری ۲۰ دادنامه حقوقی است. هدف از این مطالعه، بررسی میزان انطباق این نظریه با متون حقوقی، کارکردهای ویژه آن در این نوع بافت و تحلیل کاربردشناختی گفتمان حقوقی در

جمع‌آوری داده‌های پژوهش به صورت یکسان از هر دو گروه شرکت‌کننده و تحلیل متعاقب آن‌ها، در نهایت مشخص شد که گویشوران بومی در مقایسه با گویشوران غیربومی، از کنش‌های گفتاری درخواست و معذرت‌خواهی بیشتری استفاده می‌کنند.

سعادت‌مندی و همکاران (۱۳۹۵) تأثیر عوامل کاربردشناختی زبان بر کنش گفتاری درخواستی فارسی‌زبانان انگلیسی‌آموز را بررسی کرده و عملکرد ۵۰ زبان‌آموز ۱۱ تا ۱۸ ساله با سطح زبانی پیش‌میان را مورد مطالعه قرار داده‌اند. سپس داده‌های پژوهش از طریق دو نمونه آزمون چندگزینه‌ای تکمیل گفتمان به عنوان پیش‌آزمون و پس‌آزمون گردآوری شد. آن‌ها با تحلیل آماری این داده‌ها به این نتیجه رسیدند که بین آموزش مسائل کاربردشناسی و کنش‌های گفتاری درخواستی مورد استفاده در میان زبان‌آموزان مورد مطالعه، رابطه معناداری وجود دارد؛ در این بررسی، عملکرد زبان‌آموزان گروه آموزشی در شناخت و استفاده مناسب از درخواست‌ها، در مقایسه با زبان‌آموزان گروه بدون دوره آموزشی، متفاوت و ۱۹٪ بیشتر بوده است. آن‌ها همچنین معتقدند که از این یافته‌ها می‌توان برای ارتقای توانش کاربردشناختی زبان‌آموزان ایرانی در ساخت و شناخت کنش‌های گفتاری درخواستی بهره برد.

نجفی و همکاران (۱۳۹۶) و شفق (۱۳۹۲) با اشاره به نظریه کنش‌های گفتاری به عنوان یکی از مباحث مهم تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی، و با توجه به دیدگاه سرل، به تحلیل متن‌شناختی خطبه‌ای از نهج‌البلاغه پرداخته‌اند. بررسی توصیفی-تحلیلی محتوا و بافت موقعیتی این متن نشان می‌دهد که در میان کنش‌های گفتاری به‌کاررفته در آن، کنش‌های اظهاری بیشترین بسامد را دارا هستند؛ در این خطبه، حضرت علی(ع) عمدتاً در پی بیان، شرح و گزارش ماجرای سقیفه بوده و تلاش دارد به مخاطب القا کند که حکومت اسلامی حقی است که از ایشان سلب شده است. این پژوهش استدلال می‌کند که کنش گفتاری اظهاری با هدف و قصد‌گوینده سخن در این متن کاملاً همخوان و مناسب است.

شان (Sanford Schane, 2018) در کتابی با عنوان «زبان و حقوق»^۱ به یافتن موضوعات مشابه در ارتباط با حقوق زبان‌شناسی پرداخته است. این کتاب که چهار فصل دارد، در هر فصل حوزه‌هایی مورد بحث قرار گرفته‌اند که در

آستین و سرل، نقش کاربردشناختی این نظریه را در متن بازپرسی تحلیل و بررسی کرده‌اند. بدین منظور، متن یکی از بازپرسی‌های انجام‌شده در کرمانشاه به عنوان پیکره زبانی انتخاب و با روش توصیفی-تحلیلی بررسی شد. این پژوهشگران ضمن این مطالعه و معرفی برخی الگوهای جملات اخباری و کنشی به‌کاررفته در گفتمان بازپرسی، استدلال می‌کنند که تحلیل گفتمان و کاربردشناسی در درک صحیح گفتمان متون حقوقی و تجزیه و تحلیل آن‌ها در محاکم قضایی و به نوعی کشف جرم، بسیار مؤثر است. آن‌ها همچنین به این نتیجه رسیده‌اند که کاربرد این نظریه در بافت حقوقی می‌تواند راهنمای بازجو در کشف حقیقت باشد.

سایمون و کاتریس (Simon and Catris, 2015) در مقاله‌ای به بررسی کنش‌های گفتاری در متون تبلیغاتی پرداخته‌اند. آن‌ها در این مقاله بیان می‌کنند که کنش‌های گفتاری ابتدا در مباحث ساختارگرایی به کار گرفته شد و به تدریج به حوزه مباحث و موضوعات تحلیل گفتمان راه یافت. سپس کنش‌های بیانی به‌کاررفته در متون تبلیغاتی را بررسی، طبقه‌بندی و تحلیل نمودند. یافته‌ها نشان می‌دهد که برخی از کنش‌های گفتاری بیشتر از بقیه در این موضوع استفاده شده و این موضوع توانسته است روی مخاطب که شنونده متون تبلیغاتی است، تأثیر بگذارد. این پژوهش به روش کمی انجام شده و داده‌های آن شامل ۸۴ پیام تبلیغی است که از روزنامه‌ها و مجلات گزینش شده‌اند.

شو (Xu, 2015) به بررسی استفاده از کنش‌های گفتاری در تحلیل پدیده‌ای به نام «گفتمان کثیف» در ورزش پرداخته است. وی با توجه به آشنایی خود با ورزش‌های فوتبال و بسکتبال، این ورزش‌ها را مورد بررسی قرار داده است. در این پژوهش، ضمن بررسی مطالعات انجام‌شده درباره کنش‌های گفتار از دیدگاه آستین و سرل و سایر زبان‌شناسان، نمونه‌هایی از کاربرد گفتمان کثیف در ورزش ذکر شده است. این گفتمان بر مبنای کنش‌های بیانی، غیربیانی و پس‌بیانی تحلیل شده است.

اولشتاین و بلوم کولکا (Olshtain and Blum, 2016) در پژوهش خود به بررسی کنش‌های گفتاری «درخواست و معذرت‌خواهی» پرداخته‌اند. هدف آن‌ها بررسی تطبیقی الگوی کنش‌های گفتاری در بیان درخواست و معذرت‌خواهی و تبیین شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو کنش در میان گویشوران بومی و غیربومی است. این مقاله در چارچوب نظری دیدگاه سرل انجام شده است. سپس با

آن‌ها زبان و حقوق دارای اشتراکاتی هستند. این کتاب موضوعات زبان‌شناختی را شامل ابهام، استعاره، کنش گفتاری و تعهد دانسته است. همچنین موضوعات حقوقی مطابق با این‌ها را شامل کج‌فهمی، روایت‌های حقوقی، ابهام‌های حقوقی، اظهارنظر بر اساس شنیده‌ها و انعقاد قراردادهای می‌داند. هر فصل این پژوهش از چهار بخش تشکیل شده است و بخش اول در رابطه با حقوق است. بخش دوم به زبان پرداخته است. بخش سوم را تحلیل‌ها در برگرفته‌اند و بخش چهارم به ارتباط زبان و حقوق اختصاص دارد. مسئله مهم برای نگارنده کتاب این است که زبان‌شناسی چه اطلاعاتی را می‌تواند از تحلیل‌های حقوقی به دست آورد و به چه دلیل لازم است زبان‌شناسان به موضوعات حقوقی پرداخته و با حقوق‌دانان در ارتباط باشند.

مبانی نظری: نظریه کنش گفتاری

نظریه کنش گفتاری آستین در کتابی با عنوان «چگونه با کلمات کار انجام می‌دهیم؟»^۱ که مجموعه‌ای از مقالات تدریسی او در آکسفورد بود، منتشر شد. نظریه آستین با تحلیل انواع مختلف کارهایی که می‌توانیم با کلمات انجام دهیم، آغاز می‌شود. دیرزمانی است که فیلسوفان بر این باور بوده‌اند که زبان برای بازنمایی جهان به کار می‌رود؛ یعنی نشان می‌دهد چه هست و چه نیست. به همین دلیل، مفهوم حقیقت، مفهومی محوری در فلسفه زبان بوده است. آستین مصمم است تا بسیاری از کارهای دیگری را که می‌توانیم با کلمات انجام دهیم، نشان دهد. ما تنها چیزها را آن‌گونه که هستند بازنمایی نمی‌کنیم، بلکه پرسش می‌کنیم، فرمان می‌دهیم، لطفه می‌گوییم، وعده می‌دهیم، پیشنهاد می‌کنیم، پند می‌دهیم، تشویق و تهدید می‌نماییم و همه این‌ها با استفاده از کلمات انجام می‌شود. (Yule, 2010: 82)

این نظریه یکی از شیوه‌های تحلیل گفتمان است که از طریق زبان به تحلیل نحوه رسیدن افراد به خواسته‌ها و اهدافشان می‌پردازد. از طرفی دیگر، مفهوم پاره‌گفت‌های گوینده را در بافتی خاص بررسی نموده و درباره کارکردهای آن و اهداف گوینده مطالعه می‌کند. کنش‌های گفتار همچنین از نظریه‌های مطرح در کاربردشناسی است که شیوه‌های درست برقراری ارتباط زبانی را از راه بافت تحلیل می‌کند (Suhirman, 2016: 19).

از سوی دیگر، مطالعات آستین نشان داد که تقسیم

وی میان سه سطح متفاوت از افعالی که انسان هنگام سخن گفتن انجام می‌دهد، تمایز قائل می‌شود که این سطوح عبارتند از:

کنش بیانی: اظهار عبارت‌هایی که معنا و مصداق دارند (گونه‌ای که جملات بیان می‌شوند)؛

کنش غیربیانی (منظوری): گوینده با اظهارات خود، مقصود خاصی را دنبال می‌کند؛

کنش پس‌بیانی (اجرائی/تأثیری): کلام معنی‌دار در شونده تأثیر خاصی گذاشته و مطابق آن بیان و منظور، وی را ترغیب به انجام کاری می‌کند.

سرل (۱۹۶۹) به دنبال تکمیل مطالعات آستین، این گزاره را مطرح می‌کند که شرایط اقتضایی یک گفتمان، «قواعد بنیادین» هستند. بدین معنا که این شرایط، خود کنش را ایجاد و تعریف می‌کنند و رعایتشان برای انجام صحیح گفتمان ضروری است. از دیدگاه او، این شرایط اقتضایی است که کنش گفتاری را به وجود می‌آورد و نشان می‌دهد که کارکرد زبان، قاعده‌بنیاد است. از این رو، وی کنش‌های گفتار را به پنج دسته زیر تقسیم می‌کند:

الف) **کنش اعلامی**^۲: منظور از «کنش اعلامی»، اعلام شرایط جدید به مخاطب است. گوینده با این کنش سعی دارد در جهان، تغییرات واقعی ایجاد کند. این کنش به‌طور هم‌زمان دارای وجه انطباقی میان زبان و جهان است.

ب) **کنش ترغیبی**^۳: هدف از این کنش، ترغیب مخاطب

2. Declarative act

3. Directive act

1. How to do things with words

تا ۱۳۹۴ از دیوان عالی کشور صادر گردیده‌اند. سپس با استناد به نظریه کنش‌گفتاری سرل (۱۹۶۹)، تمام کنش‌های گفتاری موجود در متن نوشتاری این آراء توسط نگارندگان و به روش دستی استخراج و پیکره‌ای کوچک حاصل گردید. گفتنی است با توجه به جزئیات مورد نیاز در پاسخ به پرسش‌های پیرامون موضوع، شیوه جستجوی دستی مناسب‌ترین روش برای پاسخ‌گویی است. سپس گزاره‌های کنشی بر اساس انواع کنش‌های گفتاری پنج‌گانه سرل دسته‌بندی شده و مورد تحلیل قرار گرفتند. شایان ذکر است که نگارندگان در این تحقیق از هر سه روش واژگانی، ساختار جمله و بافت برای تشخیص انواع کنش‌های مذکور استفاده کرده‌اند.

یافته‌ها

در این بخش، نگارندگان به تحلیل و طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری موجود در متن نوشتاری آرای پرونده‌های زنان متقاضی طلاق بر اساس دسته‌بندی پنج‌گانه سرل (۱۹۶۹) خواهند پرداخت. برای درک بهتر، در هر قسمت نمونه‌هایی در قالب مثال مورد بررسی قرار می‌گیرند.

کنش‌های گفتاری بر اساس دسته‌بندی سرل (۱۹۶۹)

در این قسمت، نگارندگان ضمن توصیف داده‌های مورد نیاز خود بر اساس دسته‌بندی پنج‌گانه سرل (۱۹۶۹)، در صدد پاسخ به این گزاره هستند که انواع و بسامد کنش‌های گفتاری آراء به ترتیب چقدر است (برای درک هرچه بیشتر، نگارندگان نمونه‌هایی را در قالب مثال ارائه و به تحلیل موارد مربوطه می‌پردازند). همان‌طور که در فصل سوم انواع کنش‌های گفتاری طبق نظر سرل تشریح گردید، این کنش‌ها عبارتند از پنج کنش: (۱) اعلامی، (۲) ترغیبی، (۳) عاطفی، (۴) اظهاری و (۵) تعهدی. در ادامه، نگارندگان با ذکر نمونه‌های منتخب از پیکره، انواع این کنش‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهند.

کنش‌های گفتاری موجود در آرای پرونده‌های قضایی بر مبنای طبقه‌بندی سرل (۱۹۶۹)

کنش‌های اعلامی

همان‌طور که ارائه شد، کنش‌های اعلامی کنش‌هایی هستند

به‌منظور انجام کار و قرار دادن وی در حالت اجبار و تکلیف است. بدین صورت که گوینده از شنونده می‌خواهد کاری انجام دهد و به‌نوعی تلاش می‌کند کاری کند که چیزهایی انجام شود و جهان را با محتوای گزاره‌ای که از عمل شنونده منتج یا ناشی می‌شود، تطبیق دهد.

پ) **کنش عاطفی**^۱: کنش عاطفی حالت روانی و احساسی است که شخص گوینده در آن سهیم می‌شود. وی احساس خود را با بیان قدردانی، تبریک، عذرخواهی، ناسزا و جز این‌ها نشان می‌دهد که با بیان هر کدام از این گزاره‌ها، احساسی در شخص به‌وجود می‌آید.

ت) **کنش اظهاری**^۲: هدف از کنش اظهاری، توصیف حالت یا واقعه‌ای است و سخنور عقیده خود را در مورد صدق و کذب مطالبی اظهار می‌کند. گوینده در واقع با کلام خود، تعهد خویش را در خصوص درستی گزاره بیان شده نشان می‌دهد.

ث) **کنش تعهدی**^۳: این نوع کنش حاکی از تعهد و عملی است که گوینده قرار است در آینده انجام دهد. وی با قول دادن، سوگند خوردن، تعهد دادن و اعمالی از این دست، متعهد می‌شود در آینده کاری انجام دهد. منظور این کنش، به‌نوعی تطبیق جهان با محتوای گزاره‌ای کاری است که گوینده در آینده قرار است انجام بدهد. قول دادن، هدیه کردن، توجیه کردن، موافقت کردن، تعهد دادن، داوطلب شدن، سوگند خوردن و قسم خوردن از جمله افعال مورد استفاده در کنش تعهدی هستند؛ این طبقه‌بندی را «کنش‌های پنج‌گانه سرل» می‌نامیم (Searle, 1969: 33).

روش

این پژوهش از زمره پژوهش‌های بنیادی-نظری و پیکره‌مدار بوده و به شیوه کیفی انجام شده است. نگارندگان برای گردآوری داده‌ها به پایگاه اینترنتی «سامانه ملی آرای قضایی» به‌عنوان پیکره‌ای جامع از آرای پرونده‌های قضایی برخط مراجعه نموده و تعداد ۵۰ رأی از آرای پرونده‌های طلاق را به‌طور تصادفی انتخاب کرده‌اند. وفق ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی، مرد می‌تواند با توجه به شرایط مذکور در این ماده، با مراجعه به دادگاه، تقاضای طلاق همسرش را بکند. شایان ذکر است که این آراء در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۶

1. Expressive act
2. Representative act
3. Commissive act

صادره از شعبه ۱۳ تجدیدنظر استان گیلان وارد نیست]. در این مثال نیز نمونه‌ای از کنش‌های اعلامی روی داده است. نویسنده با یک کنش اعلامی مردود کردن، اعتراض فرجام‌خواه را ضمن بیان، نمی‌پذیرد.

کنش‌های ترغیبی

چنانچه قبلاً ذکر شد، کنش ترغیبی خواسته‌ها و تمایلات گوینده را بیان می‌سازد و مخاطب را تشویق به انجام کاری یا عدم انجام آن می‌کند. به عبارت دیگر، هدف منظوری این کنش، ترغیب مخاطب برای انجام کاری و قرار دادن شونده در حالت تکلیف و اجبار برای انجام عملی است؛ یعنی گوینده می‌خواهد شونده کاری انجام دهد. کنش‌های ترغیبی به کار گرفته شده در این پژوهش از نوع کنش‌های محول کردن، استناد کردن، ارجاع دادن، شرط گذاشتن، مکلف کردن، لازم بودن، توضیح خواستن، درخواست اطلاعات اضافی نمودن، دعوت کردن می‌باشند.

(۷) [رسیدگی مجدد به همان شعبه صادرکننده رأی منقوض محول می‌گردد].

فعل «محول گردیدن» به معنی «واگذار شدن چیزی به کسی» است. آنچه از بافت جمله بالا استنباط می‌گردد این است که چیزی (پرونده دادرسی) به کسی (یک شخص حقوقی دیگر) واگذار می‌شود تا تغییری در حالت آن به وجود آید؛ لذا گوینده این کار را با استفاده از کنش ترغیبی انجام داده است.

(۸) [مستند به ماده ۳۹۶ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب ابرام می‌گردد].

در این مثال، کلمه «مستند به» به معنی استناد کردن می‌باشد که از افعال کنش گفتاری ترغیبی است. با به کار بردن این گزاره و استفاده از یک کنش ترغیبی به صورت ضمنی، مخاطب را وادار به پذیرفتن حکم می‌کند.

(۹) [رأی فرجام‌خواسته نقض و رسیدگی به شعبه دیگر از دادگاه تجدیدنظر ارجاع می‌گردد].

فعل «ارجاع دادن به» در این مثال از لحاظ لغوی به معنی «چیزی را به کسی واگذار کردن برای انجام کارهای بعدی» است. به عبارتی دیگر، نویسنده با استفاده از این فعل از مخاطب می‌خواهد که اقداماتی را انجام دهد. وی این خواسته خود را با استفاده از یک کنش ترغیبی مطرح نموده است.

(۱۰) [به استناد ماده ۴۰۸ قانون آیین دادرسی مدنی، تقاضای رسیدگی به موضوع در هیئت عمومی شعب حقوقی

که در آن گوینده عقیده خود را در مورد صحت مطلب یا موضوع اعلام می‌کند. هدف از این کنش، توصیف حالت یا وضعیت جدیدی در جهان خارج از زبان است. این کنش در واقع محتوای گزاره‌ای را با جهان خارج تطبیق می‌دهد. گوینده در این کنش باید در جایگاه کسی باشد که توانایی و صلاحیت بیان این کنش را داشته باشد (به‌طور مثال، در بافت حقوقی یک قاضی در جایگاه صادرکننده حکم، نظر خود را اعلام می‌کند). کنش‌های اعلامی موجود در این پیکره خود شامل انواع مختلفی هستند که عبارتند از: کنش صادر کردن رأی، کنش پذیرفتن و نپذیرفتن اسناد و مدارک، کنش اعلام نقض رأی.

(۱) [دادنامه فرجام‌خواسته دارای ایراد و خدشه می‌باشد که به موجب آن رأی اولیه نقض می‌گردد].

شخص نویسنده در جایگاه قاضی یا دادستان نظر خود را در جهت صدور رأی بیان می‌کند.

(۲) [در وضعیت حاضر، دادنامه صادره قابلیت تأیید ندارد و مردود است].

در این مثال نیز وضعیت پرونده و حکم از زبان قاضی اعلام می‌گردد. قاضی ضمن توانایی، صلاحیت صدور رأی دارد.

(۳) [لذا ضمن رد فرجام‌خواهی]...

قاضی به‌عنوان شخص رأی‌دهنده، فرجام‌خواهی را رد می‌کند؛ زیرا صلاحیتش را (که قبلاً کسب نموده است) دارد و هم‌زمان آن را به مخاطب اعلام می‌کند.

(۴) [استنباط و تشخیص دادگاه صائب و موجه بوده؛ از این رو دادنامه فرجام‌خواسته با توجه به مستندات پرونده و اظهارات وکلای طرفین در جلسه دادرسی، منطبق بر موازین قانونی اصدار یافته است].

در این مثال، نویسنده یا قاضی، حکم پرونده را با توجه به مدارک مستند صادر نموده است. به این ترتیب که وی به استناد مدارک موجود، بر اتمام کاری با توجه به صلاحیت جایگاهی که در آن قرار دارد، صحه می‌گذارد.

(۵) [اقدام زوج در جهت کسب اجازه ازدواج مجدد با ادعای وی نسبت به علاقه شدید به زوجه، با اقدام عملی وی در تحصیل مجوز ازدواج مغایرت دارد].

در اینجا نیز طبق روال، قاضی نظر خود را در خصوص پرونده اعلام نموده و کار رسیدگی به پرونده را به نوعی به پایان می‌رساند.

(۶) [اعتراض فرجام‌خواهی خانم ... نسبت به دادنامه ...

دیوان عالی کشور را دارد].

در این مثال، فعل «تقاضا داشتن» به معنی «از کسی چیزی خواستن»، بیانگر انجام یک کنش ترغیبی است. به این ترتیب که سخنگو مخاطب خود را به کار رسیدگی دوباره موضوع وامی‌دارد.

(۱۱) [آیا حکم نفقه مورد استناد زوجه که از جهات اصلی تحقق عسر و حرج اعلام گردیده، با درخواست زوجه به مرحله اجرا درآمده و منتهی به صدور اجرائیه و ابلاغ آن به زوج گردیده است یا خیر؟]

ساختار جمله فوق پرسشی است؛ به این ترتیب که قاضی متعاقب پرسیدن یک سؤال از مخاطب یا شنونده می‌خواهد و یا او را وادار به پاسخ می‌کند. این کار با استفاده از یک کنش ترغیبی انجام شده است (برای نمونه مثال‌های بیشتر به پیوست «پ» رجوع شود).

کنش‌های عاطفی

نکته قابل توجه این کنش، بیان عامل و حالت روانی است که به واسطه این گفتمان، گوینده در آن سهیم می‌شود. به این ترتیب که با بیان یک گزاره و فرض حقیقی بودن آن، احساسی در شخص به وجود می‌آید. در اینجا، نگارندگان به ثبت انواع کنش عاطفی که گوینده مرتکب شده، می‌پردازند. این کنش‌ها که حاکی از حالت احساسی/عاطفی شخص قاضی است، عبارتند از: کنش‌های گفتاری تردید داشتن، اطمینان یافتن، مؤثر بودن رأی.

(۱۲) [دادگاه تجدیدنظر برای حصول اطمینان، با تعیین رسیدگی زوجین را برای اخذ توضیح به دادگاه فراخوانده است]. گزاره «برای حصول اطمینان» به معنی شک و تردید دادگاه (فرد قاضی) در کار صدور حکم است؛ به عبارتی، چون قاضی بنابر علم خود در مورد حکم اطمینان کافی را ندارد، از این گزاره برای نشان دادن حالت روانی «تردید داشتن در خصوص کاری یا چیزی» استفاده نموده است.

(۱۳) [نظریه پزشکی قانونی به نحو تردید در مدخوله شدن زوجه در ۲ الی ۳ هفته قبل از نظریه، قطعی نیست]. در این مثال، ترکیب صفت «قطعی» و فعل اسنادی «نیست» در مورد رأی، از به یقین نرسیدن دادگاه در خصوص پرونده خبر می‌دهد. صفت «قطعی» در لغت به معنی «روشن، یقینی» است که حاکی از ابهام داشتن دادگاه در مورد موضوعی در پرونده است.

(۱۴) [این امر تعیین حقوق نفقه زوجه را در شک قرار

می‌دهد].

فعل «در شک قرار دادن» در این مثال، بیان‌کننده عدم اطمینان نویسنده در خصوص موضوع «تعیین نفقه زن» می‌باشد. به عبارتی دیگر، نویسنده با استفاده از کنش عاطفی، از تردید داشتن خود در خصوص موضوع مذکور در پرونده خبر می‌دهد.

(۱۵) [از جهت فرجام‌خواه و وکیل وی، اعتراض موجهی به عمل نیامده است].

صفت «موجه» به معنی «توجیه‌پذیر، پذیرفتنی، معقول» می‌باشد. در این مثال، قاضی با استفاده از یک کنش عاطفی ضمن نپذیرفتن اعتراض فرجام‌خواه و وکیل او، به مخاطب خود اطلاع می‌دهد.

(۱۶) [ایراد موجه و مدلی که موجب خدشه و نقض رأی موصوف گردد، به عمل نیامده است].

در این مثال، نویسنده با علم خود و به کار بردن ترکیب اسم «ایراد» و دو صفت «موجه و مدلل»، از عدم هرگونه اشکال در مورد نقض رأی صحبت می‌کند. نویسنده برای بیان این موضوع از یک کنش عاطفی استفاده نموده است.

کنش‌های اظهاری

چنانچه در فصل پیش اشاره شد، در کنش اظهاری معمولاً گوینده حالت یا وضعیتی را توصیف نموده و یا اظهارنظر خود را پیرامون صحت و یا کذب گزاره‌ای بیان می‌کند. در این تحقیق، انواع کنش‌های گفتاری اظهاری تأیید کردن، صادر کردن، اثبات کردن، ابرام گردیدن مشاهده شده است.

(۱۷) [دادنامه فرجام‌خواسته ابرام می‌گردد].

در این مثال، گوینده قصد دارد وضعیت تأیید شدن رأی را توصیف کند؛ لذا از فعل «ابرام شدن» کمک گرفته است.

(۱۸) [رأی مذکور بر اساس محتویات پرونده و منطبق بر موازین شرعی و قانونی صادر گردیده است].

گوینده در این مثال برای توصیف وضعیت رأی و پرونده از یک کنش اظهاری کمک گرفته است. با توجه به اینکه در رسیدگی به یک پرونده حقوقی، «صادر شدن رأی» یکی از مراحل دادرسی است و در نهایت رأی توسط قاضی با علم خود و بنابر اسناد و مدارک مستند در قالب اظهارنظر وی صادر می‌گردد؛ لذا برای توصیف کار صدور رأی یک کنش اظهاری به کار برده شده است. همچنین با توجه به بافت موقعیتی می‌توان استدلال کرد که نوع کنش «صادر گردیدن» اظهاری است یا اعلامی

واژه «اعتبار» که از فعل «اعتبار داشتن» مشتق شده، در اینجا بیانگر نوعی تعهد است که قاضی نسبت به صحت و سقم رأی دارد. از این رو، با تعیین تاریخ و با استفاده از گزاره زمانی (به مدت شش ماه از ابلاغ رأی)، به‌طور رسمی نسبت به اعتبار رأی متعهد می‌گردد. این موضوع در این مثال به کمک یک کنش تعهدی بیان شده است.

(۲۴) [رأی صادره مطابق با موازین شرعی و مقررات قانونی و با رعایت اصول و تشریفات دادرسی صادر گردیده است].

کنش «رعایت کردن چیزی» کنشی است که به‌طور تلویحی در این مثال به آن اشاره شده است. فعل «رعایت کردن» در لغت به معنی به جا آوردن هدفمند مجموعه‌ای از آداب پیرامون کار یا موضوعی می‌باشد. فرد برای انجام این آداب، نسبت به خود، محیط و اجتماع متعهد می‌گردد. این کنش در دسته کنش‌های تعهدی در طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری سرل قرار می‌گیرد.

(۲۵) [دادگاه تجدیدنظر مکلف است نسبت به قسمت طلاق به سبب تخلف از شروط اعلام رأی نماید].

فعل «مکلف کردن کسی بر انجام کاری» در معنی لغوی یعنی «انجام کاری را بر عهده فردی گذاشتن» است. به عبارتی دیگر، شخص گوینده، در اینجا قاضی، متعهد می‌گردد که در خصوص تخلف انجام‌شده، به‌عنوان یک وظیفه و در قالب رأی، نظر خود را اعلام کند. البته باید اشاره کرد که این کنش «مکلف کردن»، با توجه به بافت موقعیتی، ممکن است به‌طور همزمان در دو گروه کنش‌های ترغیبی و تعهدی قرار گیرد. تفاوت این دو کنش در نوع بار منظوری‌شان مشخص می‌شود. به این صورت که در کنش ترغیبی، این نیرو از جنس وادار کردن، مجبور کردن، ترغیب یا تشویق می‌باشد؛ اما در کنش تعهدی، این بار منظوری از جنس تعهد، وظیفه یا تکلیف است.

جدول ۱. بسامد کنش‌های گفتاری موجود در آراء طبق نظر سرل (۱۹۶۹)

ردیف	انواع کنش	بسامد	درصد کاربرد
۱	اظهاری	۵۴۱	۳۸٪
۲	اعلامی	۳۸۲	۲۷٪
۳	ترغیبی	۳۸۴	۲۷٪
۴	عاطفی	۸۴	۶٪
۵	تعهدی	۲۴	۲٪
-	مجموع	۱۳۶۴	۱۰۰

(۱۹) رسیدگی به پرونده از حیث رعایت اصول دادرسی با اشکال مواجه است].

[به‌موجب مدارک مستند، زوج نفقه زوجه را تأدیه نموده و مهریه وی را پرداخت کرده است].

در قسمت اظهار نظر قاضی به‌عنوان صادرکننده و نویسنده رأی، برای بیان نظر خود در خصوص پرونده از یک کنش اظهاری استفاده کرده است؛ به این ترتیب که درباره «تأدیه نفقه زوجه توسط زوج» طبق مدارک مستند به مخاطب خود گزارش می‌دهد.

(۲۰) در حالت احراز رجعی بودن طلاق....

در این مثال، بنابر وجود یک کنش اظهاری به زبان حقوقی، نوع یک پرونده طلاق توصیف شده است.

(۲۱) پرونده از این حیث به لحاظ وجوه نقص و تحقیق و رسیدگی در آن، به نظر می‌رسد با اشکال قانونی مواجه است].

فعل «به نظر رسیدن» در معنی لغوی یعنی «در مورد چیزی گمانه زدن» یا به عبارتی «در مورد چیزی یا کسی اظهار نظر کردن» به این ترتیب که در اینجا نویسنده با به‌کار بردن این فعل به‌گونه‌ای مسئله یا چیزی را توصیف نموده است

کنش‌های تعهدی

گوینده در این کنش گفتاری با بیان گزاره‌ای، نسبت به انجام کاری در آینده تعهد می‌سپارد. هدف این کنش، تطبیق جهان با محتوای گزاره‌ای عمل‌شنونده است. کنش‌های «رعایت کردن»، «مکلف کردن»، «وظیفه داشتن» و «بایستن» از جمله کنش‌های موجود در پیکره این پژوهش هستند.

نویسنده در این مثال، با توجه به بافت حقوقی، متعهد شده است که به پرونده حقوقی رسیدگی کند. کار «رسیدگی کردن» به پرونده از وظایف قاضی در دادگاه است و بیان آن در اینجا حاکی از انجام این کنش گفتاری تعهدی است.

(۲۲) [قاضی مشاور باید ظرف سه روز از ختم دادرسی، نظر خود را به صورت مکتوب در مورد موضوع اظهار نماید].

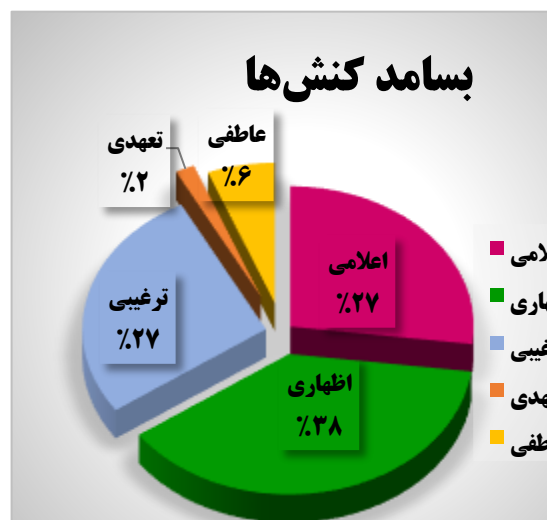
در این مثال، واژه «باید» نشان‌دهنده تعهدی است که قاضی مشاور نسبت به پرونده حقوقی دارد. اگرچه فعل جمله «اظهار کردن» می‌باشد که در زمره افعال کنش گفتاری اظهاری دسته‌بندی می‌گردد، وجود این واژه در جمله، کل معنی آن را تغییر داده و مخاطب را از یک تعهد آگاه می‌سازد. (۲۳) [اعتبار حکم از تاریخ ابلاغ رأی شش ماه است].

تولیدکننده کنش گفتار در متون نوشتاری شخص نویسنده می‌باشد. در این پژوهش نویسنده متون نوشتاری آرای حقوقی شخص قاضی است. در بافت حقوقی قاضی فردی است که در مراجع قضایی و دادگاه‌ها با در نظر گرفتن مستندات، اسناد و مدارک و علم خود اقدام به صدور رأی می‌کند. مخاطب یا شنونده این آراء نیز طرفین پرونده اعم از خواننده و خواهان و وکلایشان و در صورت وجود شاهدین طرفین می‌باشند. همچنین از یافته‌ها و تحلیل آن‌ها با توجه به نظر سرل (۱۹۶۹) چنین استدلال می‌شود که «صدور رأی از جانب قاضی» نوعی کنشی گفتاری است که شخص قاضی در جایگاه فردی که صلاحیت و قدرت صدور رأی را دارد، با استفاده از کنش‌های اظهاری و اعلامی (از منظر سرل) رأی نهایی را اعلام می‌کند. همچنین قاضی با کاربرد کنش اظهاری در خصوص صحت و سقم مستندات پرونده، اظهار نظر می‌کند. در ادامه این روند، وی ضمن استفاده از کنش گفتاری ترغیبی، طرفین پرونده را به پذیرفتن رأی وامی‌دارد. بنابراین هر یک از ساختارهای خبری، پرسشی و امری در جایگاه خود و با کارکرد همسو با ساختار (مربوط به خود) به کار رفته است. از سوی دیگر از منظر سرل (۱۹۶۹) بیشترین بسامد مربوط به کنش اظهاری با ۳۸٪ بوده و کنش‌های اعلامی و ترغیبی هر کدام با ۲۷٪ بسامد، تقریباً به‌طور یکسان به کار رفته‌اند. کنش‌های گفتاری عاطفی با ۶٪ و تعهدی با ۲٪ کم‌ترین بسامد را دارند. مقایسه نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با پژوهش‌های مشابه در بافت‌های دیگر نشان دهنده پیکره خاص و منحصر به فرد پژوهش حاضر یعنی (پرونده‌های زنان متقاضی طلاق) است تا متون دادنامه‌ای حقوقی در بافتی کلی در عین حال که با یافته‌های برخی پژوهش‌های حاضر در پیشینه همسویی دارد. از سوی دیگر و با توجه به اهمیت و قاطعیت رأی صادر شده از سوی قاضی و مقتضیات بافتی گفتمان حقوقی بی‌شک بسامد وقوع کنش‌های گفتاری عاطفی و ... پایین است.

References

- Aghagolzadeh, Ferdows (1384) *Linguistics: A new approach in applied linguistics*. [Conference presentation]. Proceedings of the first conference of the Iranian Linguistic Association, Tehran: Allameh Tabatabai University Publications, 215- 225. [In Persian].
- Aghagolzadeh, Ferdows (2010). *Forensic linguistics (theoretical and applied)*. Nevisesh

جدول ۱ و نمودار ۱ در ادامه، به ترتیب، بسامد و درصد کنش‌های گفتاری آراء را بر اساس نظریه سرل (۱۹۶۹) به صورت کمی نشان می‌دهند. کنش گفتاری اظهاری با ۳۸٪، بیشترین و کنش گفتاری تعهدی با ۲٪، کمترین درصد کاربرد را دارا هستند. کنش‌های گفتاری اخباری و ترغیبی نیز به طور تقریبی با یک میزان (۲۷٪) مورد استفاده قرار گرفته‌اند. کنش‌های عاطفی نیز با بسامد ۸۴ بار تکرار، ۶٪ از کاربرد را در این پژوهش به خود اختصاص می‌دهند.

نمودار ۱. کنش‌های گفتاری آراء طبق نظر سرل (۱۹۶۹)

بحث و نتیجه‌گیری

مقاله حاضر، پژوهشی کاربردی درباره کنش‌های گفتاری در متون حقوقی است. از آنجا که این پژوهش در چارچوب زبان‌شناسی حقوقی و با رویکرد کاربردشناسی انجام شده است، کنش‌های گفتاری موجود در متون نوشتاری آرای مربوط به پرونده زنان متقاضی طلاق، بر اساس دسته‌بندی پنج‌گانه کنش‌های گفتاری سرل (۱۹۶۹) استخراج و دسته‌بندی شده‌اند. هدف این پژوهش، تعیین انواع کنش‌های گفتاری موجود در این آراء بر مبنای نظریه سرل، بررسی بسامد هر یک از این کنش‌ها، و نحوه توزیع بسامد آن‌ها در متن نوشتاری است.

- Parsi, 2nd edition, 1391. [In Persian]
- Aghagolzadeh, Ferdows (2012). *Forensic linguistics: Legal discourse analysis*. [Conference presentation]. Proceedings of the first national conference of legal linguistics: Forensic discourse analysis: Ferdows Aghagolzadeh. Tehran: Nevisesh Parsi. [In Persian]

- Askari Mateen, Sajjad & Rahimi, Ali (1391). Analysis of legal discourse; analyzing the role of business in the legal context. *Quarterly Journal of Linguistic Studies*, No. 16, 4th period. Winter 2012, 151- 172.[In Persian]
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford: Clarendon Place.
- Badakhshan, Ibrahim; Dehghan, Farshad and Dehghan, Massoud (2014). Analysis of the pragmatic role of Austin and Searle's theory of speech acts in the investigation text.[In Persian]
- Civil Law, approved on 20/2/1307, with subsequent amendments and additions.[In Persian].
- Farazandepour, Faezeh (2012). Analysis of stylistic characteristics of legal texts and presentation of principles in order to develop simple legal language in Iran. [Conference presentation]. In the Proceedings of the First National Conference of Legal Linguistics: Legal Discourse Analysis. From pp. 123-142.[In Persian]
- Jalali, Vale (2018). Applied linguistics. [Conference presentation]. *The Second International Conference on Language, Literature, Culture, and History Studies*. [In Persian]
- Lasani, Mateen al-Sadat; Brimani, Shaaban (1392). Forensic linguistics: Analyzing the speech of people present in the courts of Tehran based on the principles of Grice's cooperation. Proceedings of the First National Conference of Legal Linguistics: Legal Discourse Analysis. [Conference presentation], 99-111.[In Persian]
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marmor, A. (2014). *The language of law*. Oxford: Oxford University Press.
- McMenamin, G. R. (2002). *Forensic linguistics: Advances in forensic stylistics*. CRC press.
- Najafi Ayuki, Ali; Rasool Nia, & Amir Hossein Kaveh Noushabadi, Alireza (2016). The textual analysis of Shagshaqiyah's sermon based on Searle's speech act theory, *Nahj al-Balagha Scientific-Research Journal (Ministry of Science)*, No. 19. Autumn 2016, 1 to 17.[In Persian].
- Olshtain, & E.Blum-Kulka, S. (2016). Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied linguistics*, 5(3), 196-213.
- Pahlavan-nejad, Mohammad Reza; Estehbanati, Lida (2015). Review of speech acts in the speeches of the presidents of Iran and the United States at the United Nations, September 2016, *Journal of Faculty of Literature and Human Sciences of Tabriz University: Research of Foreign Languages*. Volume 51, Number 208. Fall and winter 1387. 1- 24.[In Persian]
- Pahlavan-nejad, Mohammad Reza; Rajab-zadeh, Mehdi (2009). Textual analysis of Imam Reza's Ziyaratnama (a.s.) based on the speech act theory, *Scientific-Research Journal Essays in Philosophy and Kalam*, No. 85. Autumn and Winter 2019, 37 - 54.[In Persian]
- Proceedings of the second forensic linguistics conference, Tehran, Iran, Iranian Linguistics Association, (November 28, 2014). 22 p.[In Persian]
- Saadat Mandi, Marzieh; Madras Khabani, Shahram & Pordana, Natasha (2015). The effect of teaching the pragmatic factors of the language on the requested speech act of Farsi English learners.[Conference presentation]. *The Fourth National Discourse Analysis and Pragmatics Conference*. 2015.[In Persian]
- Sadeghi Fasaei, Sahila; Irfanmanesh, Iman (2014). "Methodological foundations of documentary research in social sciences", *Culture strategy magazine*, number 29.[In Persian]
- Safavi, Koroush (1390, b). *An introduction to semantics (4th edition)*. Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art.[In Persian]
- Safavi, Kourosh (1379, A). *An introduction to semantics*, Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art.[In Persian]
- Safi, Nafiseh (2006). *The verbal characteristics of arguments between men and women in the family court of Tehran*. M.A thesis, linguistics department, Payam Noor University, Tehran.[In Persian]
- Shafaqi, Maryam (2012). Speech act of promise in political discourse, *Journal of Linguistic Inquiries*, No. 14, 141 to 158.[In Persian]
- Shuy, R. (2002). *Linguistic battles in trademark disputes*. Springer.
- Shuy, R. W. (1998). *Bureaucratic language in government and business*. Georgetown University Press.
- Shuy, Roger W. (2001). *Forensic linguistics: The handbook of linguistics*. (ED.) UK: Blackwell Publishing.
- Shuy, Roger W. (2004). *Forensic linguistics*. Translated by Azam Staji's, *Judiciary Legal Magazine*, No.: 48-49, year 69. 365- 380.[In Persian]

- Simon, S., & Dejica-Cartis, D. (2015). Speech acts in written advertisements: Identification, classification and analysis. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 192, 234-239.
- Svartvik, J. L. (1968). The Evans statements: A case for forensic linguistics. Gothenburg studies in English.
- Trosborg, A. (1995). Statutes and contracts: An analysis of legal speech acts in the English language of the law. *Journal of Pragmatics*, 23(1), 31-53.
- Xu, L. (2015). Using speech-act theory as a means of analyzing the phenomenon and essence of Dirty Talks, in Sport. *English Linguistics Research*. Vol 4, No. 1.
- Yule, G. (2010). *The study of language*. Cambridge University Press, 4th edition.